

POSTANOWIENIE

Dnia 4 października 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Renata Żywicka

w sprawie z odwołania M. G.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Krakowie
z udziałem Fundacji w K.
o podleganie ubezpieczeniom społecznym,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 4 października 2023 r.,
skargi kasacyjnej Fundacji w K. od wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie
z dnia 12 października 2022 r., sygn. akt III AUa 582/18,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od Fundacji w K. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Krakowie kwotę 240 zł (dwieście czterdzieści złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 12 października 2022 r. Sąd Apelacyjny w Krakowie w sprawie z odwołania M.G. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Krakowie w przedmiocie podlegania ubezpieczeniom społecznym, przy udziale Fundacji w K., na skutek apelacji Fundacji od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 8 lutego 2018 r., (którym oddalono odwołanie M.G.), oddalił apelację.

Fundacja wniosła skargę kasacyjną od powyższego wyroku Sądu Apelacyjnego, zaskarżając ten wyrok w całości. Wniosła o uchylenie w całości

zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy przez ustalenie, iż M.G. od dnia 20 czerwca 2011 r. do dnia wydania orzeczenia podlega obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowemu, chorobowemu i wypadkowemu oraz obciążenie ZUS kosztami postępowania przed Sądami obu instancji, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości oraz poprzedzającego go wyroku Sądu pierwszej instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, a ponadto o zasądzenie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Zaskarżonemu wyrokowi skarżąca zarzuciła naruszenie prawa materialnego: 1) art. 22 § 1 k.p. w zw. z art. 22 § 1¹ k.p., przez jego błędną reasumpcję i uznanie, iż stosunek prawny nawiązany przez M.G. i Fundację nie był umową o pracę, w sytuacji, w której M.G. swoje zadania jako Prezes Zarządu Fundacji wykonywał na rzecz Fundacji właśnie w ramach nawiązanego przez strony stosunku pracy; 2) art. 128 § 2 pkt. 2 k.p. w zw. z art. 22 § 1 k.p., przez ich błędną reasumpcję i uznanie, iż stosunek prawny nawiązany przez M.G. i Fundację nie stanowił umowy o pracę, albowiem brak w nim było elementu podporządkowania, w sytuacji, w której status pracowniczy osób sprawujących funkcję organów zarządzających zakładem pracy (w tym także funkcję członka zarządu) nie wynika ze spełnienia wszystkich elementów wskazanych w art. 22 § 1 k.p. a z woli ustawodawcy - sam ustawodawca w Kodeksie pracy ustalił, iż należy wyodrębnić osobną grupę pracowników, jaką jest kadra zarządzająca - dla tego typu pracowników ustalane są odrębne regulacje dotyczące np. rozliczania czasu pracy, oznacza to zaś, że członek zarządu też może być pracownikiem w rozumieniu art. 22 § 1 k.p., mimo braku podporządkowania kierownictwu w tradycyjny sposób; 3) art. 6 ust. 1 pkt 1, art. 8 ust. 1, art. 11 ust. 1, art. 12 ust. 1, art. 13 pkt 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2022 r., poz. 1009 ze zm.; dalej: ustawa systemowa) w związku z art. 22 k.p., przez ich niezastosowanie i uznanie, iż odwołujący się, jako Prezes Zarządu Fundacji nie podlegał obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowemu, chorobowemu i wypadkowemu od dnia 20 czerwca 2011 r., w sytuacji, w której, nawiązany z dnia 20 czerwca 2011 r. stosunek prawny łączący odwołującego się oraz Fundację spełniał wszystkie ustawowe przesłanki umowy o pracę; 4) art. 5 k.c.

w zw. z art. 300 k.p., przez ich niezastosowanie i uznanie, iż odwołujący się jako prezes zarządu fundacji nie podlegał obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowemu, chorobowemu i wypadkowemu od dnia 20 czerwca 2011 r., w sytuacji, w której od dnia 20 czerwca 2011 r. ZUS miał o tym fakcie wiedzę i nie kwestionował wpłacanych przez Fundację jako płatnika składek na ubezpieczenia odwołującego się; 5) art. 5 k.c. w zw. z art. 300 k.p., przez ich niezastosowanie i uznanie, iż odwołujący się, jako prezes zarządu Fundacji nie podlegał obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowemu, chorobowemu i wypadkowemu od dnia 20 czerwca 2011 r., w sytuacji, w której jest on osobą niepełnosprawną, a organ zaczął kwestionować jego tytuł prawny do ubezpieczenia w momencie, gdy skarżący zaczął korzystać z (w pełni uzasadnionych biorąc pod uwagę jego stan zdrowia) zwolnień lekarskich, co zaś doprowadza do nieuzasadnionej dyskryminacji oraz wykluczania osoby niepełnosprawnej na rynku pracy.

Skarżąca wniosła o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i podniosła, że w sprawie występują istotne zagadnienia prawne oraz że skarga kasacyjna jest oczywiście zasadna. Skarżąca sformułowała następujące zagadnienia: 1) czy prezes zarządu fundacji może być zatrudniony w tej fundacji na podstawie umowy o pracę do realizacji zadań statutowych oraz reprezentowania fundacji?; 2) czy w ramach stosunku pracy pracownik, zajmujący stanowisko kierownicze, może wykonywać czynności pracownicze bez faktycznego nadzoru ze strony pracodawcy oraz dokładnie określonego zakresu obowiązków?; 3) czy wykluczonym jest zawarcie umowy o pracę z osobą niepełnosprawną, mając świadomość, że osoba ta ze względu na swój stan zdrowia, będzie musiała korzystać ze zwolnień lekarskich?; 4) czy biorąc pod uwagę społeczno-gospodarcze podstawy stojące za wprowadzeniem ustawy systemowej zasadne jest ustalenie, iż osoba niepełnosprawna zgłoszona do ubezpieczeń społecznych nie podlega ubezpieczeniom, mimo iż ZUS przez kilka lat nie kwestionował wpłacanych przez płatnika składek na ubezpieczenie tej osoby? Ponadto w ocenie skarżącej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, gdyż skarżący był zatrudniony w Fundacji na podstawie umowy o pracę, praca na rzecz Fundacji była przez skarżącego faktycznie świadczona, a ZUS nie kwestionował ani zgłoszenia odwołującego się

do ubezpieczeń społecznych, ani wpłacanych przez płatnika składek z tego tytułu. ZUS wydał decyzję o niepodleganiu przez odwołującego się obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym z tytułu umowy o pracę wyłącznie z uwagi na fakt, że przebywał on na licznych (uzasadnionych, co potwierdziły kontrole ZUS) zwolnieniach lekarskich. Odwołujący się jest osobą niepełnosprawną, zaś takie działanie organu prowadzi do nieuprawnionego dyskryminowania osób niepełnosprawnych na rynku pracy.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, a ponadto o zasądzenie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna służy realizacji interesu publicznego w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości. Funkcje postępowania kasacyjnego powodują, że wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania oraz jego uzasadnienie powinny koncentrować się na wykazaniu, iż w konkretnej sprawie zachodzą okoliczności przemawiające za interwencją Sądu Najwyższego. Rozpoznanie skargi kasacyjnej następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c. i tylko w przypadku przekonania Sądu Najwyższego przez skarżącego, za pomocą juretrycznej argumentacji, że zachodzi publicznoprawna potrzeba rozstrzygnięcia sformułowanego w skardze zagadnienia prawnego przy jej merytorycznym rozpoznawaniu.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca oparła na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c. Przesłanki te nie zostały jednak spełnione.

Przekonanie Sądu Najwyższego oceniającego na etapie przedsądu o zasadności przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w oparciu o przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. wymaga wskazania za pomocą wywodu prawnego, na kanwie jakich norm (przepisów) zagadnienie powstało, jakie są możliwe interpretacje problemu i jakie jego rozstrzygnięcie proponuje skarżący (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 19 maja 2009 r., sygn. II PK 66/09, LEX nr 553691). Zagadnienie prawne jest to problem, który wiąże się z określonym przepisem prawa materialnego lub procesowego, którego wyjaśnienie ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw, ale także dla rozstrzygnięcia konkretnej, jednostkowej sprawy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 2 marca 2012 r., I PK 158/11, LEX nr 1215116). Wskazanie zagadnienia prawnego uzasadniających wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno nastąpić przez określenie przepisów prawa, w związku z którymi zostało sformułowane, i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem "prawnym" oraz czy jest to zagadnienie "istotne" (postanowienia Sądu Najwyższego: z 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158; z 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004, nr 7-8, s. 51; z 11 kwietnia 2012 r., III SK 41/11, LEX nr 1238126; z 31 stycznia 2013 r., II CSK 479/12, LEX nr 1293729). Obowiązkiem skarżącego jest wywiedzenie i uzasadnienie występującego w sprawie problemu w sposób zbliżony do tego, jaki przewidziany jest przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 § 1 k.p.c.

Sąd Najwyższy jednolicie przyjmuje, że odwołanie się do przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wymaga nie tylko powołania się na okoliczność, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, ale również wykazania, iż przesłanka ta rzeczywiście zachodzi. Oznacza to, że skarżący musi wskazać, w czym - w jego ocenie - wyraża się "oczywistość" zasadności skargi oraz podać argumenty wykazujące, że rzeczywiście skarga jest uzasadniona w sposób oczywisty. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi bowiem wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście

uzasadniona. Skarżący powinien więc w wywodzie prawnym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającą na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC z 2006 r. nr 4, poz. 75; z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z dnia 9 marca 2012 r., I UK 370/11, LEX nr 1215126; z dnia 1 stycznia 2012 r., I PK 104/11, LEX nr 1215774). Ponadto przez oczywistą zasadność skargi kasacyjnej rozumie się sytuację, w której zaskarżone orzeczenie sądu drugiej instancji w sposób ewidentny narusza konkretne przepisy prawa. Zatem we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, jak i w jego uzasadnieniu, niezbędne jest powołanie konkretnych przepisów prawa, z którymi wyrok sądu drugiej instancji jest w oczywisty sposób sprzeczny (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 listopada 2012 r., I UK 414/12, LEX nr 1675171).

Skarżąca jako przyczynę uzasadniającą przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazała występowanie istotnego zagadnienia prawnego i oczywistą zasadność skargi. Zapatrywania te wzajemnie się wykluczają. Nie można bowiem równocześnie twierdzić, że rozstrzygnięcie zawarte w zaskarżonym wyroku było efektem oczywistego naruszenia przepisów rozumianego jako widoczna, bez potrzeby dokonywania pogłębionej analizy jurydycznej, sprzeczność wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji, oraz sugerować, iż prawo to wymaga wykładni w ramach istotnego zagadnienia prawnego, które występuje wszakże tylko wtedy, gdy stosowanie konkretnych przepisów budzi poważne wątpliwości.

Ponadto obowiązkiem skarżącego jest wywiedzenie i uzasadnienie występującego w sprawie problemu w sposób zbliżony do tego, jaki przewidziany jest przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jego uzasadnieniu skarżąca nie odwołuje się do przepisów, nie wyjaśnia zatem również, na czym polegają trudności w dekodowaniu norm prawnych, do jakich rozbieżnych wniosków może prowadzić wykładnia tych przepisów, ani jakie jest stanowisko skarżącej w tej kwestii. Nie przedstawiła zatem

argumentacji jurystycznej, za pomocą której wykazałaby, że w sprawie istnieje zagadnienie prawne cechujące się walorem „istotności” wymaganym w przypadku zagadnień, które mogą uzasadniać przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Kierując się rozważaniami dokonanymi powyżej stwierdzić należy, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia również warunków właściwych dla przesłanki przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., chociażby z uwagi na brak wskazania przepisu, którego naruszenie miałyby postać naruszenia kwalifikowanego, widocznego na „pierwszy rzut oka”. Nie jest wystarczające, co zaznaczone zostało w rozważaniach dokonanych wyżej, zastąpienie wyводу prawnego w uzasadnieniu wniosku samym tylko stwierdzeniem, że zdaniem skarżącej odwołujący się świadczył pracę na rzecz Fundacji, a ponadto, że ZUS nie kwestionował uiszczanych przez Fundację jako płatnika składek. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, by Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w jej podstawach lub ich uzasadnieniu pozostałych elementów kreatywnych skargi ani tym bardziej się ich domyślać (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134; zob. też postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 kwietnia 2021 r., I USK 47/21, niepubl.).

W istocie skarżąca *de facto* polemizuje z ustaleniami faktycznymi i oceną dowodów dokonaną przez Sady *meriti*, co zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c. uchyla się spod kontroli kasacyjnej. Polemika z ustaleniami faktycznymi sądu drugiej instancji, chociażby pod pozorem błędnej wykładni lub niewłaściwego zastosowania określonych przepisów prawa materialnego, z uwagi na sprzeczność z art. 398³ § 3 k.p.c. jest *a limine* niedopuszczalna (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 12 czerwca 2006 r., IV CSK 100/06, LEX nr 1101306; z dnia 10 sierpnia 2006 r., V CSK 211/06, LEX nr 1102310; z dnia 20 stycznia 2016 r., II UK 292/15, LEX nr 2026233). Do postępowania kasacyjnego nie należy rozstrzyganie sporów o ocenę dowodów ani o prawidłowość ustalenia stanu faktycznego sprawy, którym Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹³ § 2 k.p.c. jest związany. Sąd Najwyższy, nie jest sądem faktów, a wyłącznie sądem prawa. W zakresie jego ustawowych kompetencji nie mieści się korygowanie ustaleń faktycznych lub oceny materiału dowodowego dokonanego przez sąd drugiej instancji (postanowienie Sądu

Najwyższego z dnia 30 października 2018 r., I UK 437/17, LEX nr 2570520). Sąd Najwyższy, co zostało zaznaczone powyżej, jest bowiem związany w postępowaniu kasacyjnym ustaleniami faktycznymi dokonanymi przez sądy (art. 393³ § 3 k.p.c.).

Zauważyć jednakże można, że do objęcia pracowniczym ubezpieczeniem społecznym nie może dojść wówczas, gdy zgłoszenie do tego ubezpieczenia dotyczy osoby, która nie jest pracownikiem, a zatem zgłoszenie do ubezpieczenia społecznego następuje pod pozorem zatrudnienia (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 maja 2006 r., III UK 32/06, LEX nr 957422). Nie stanowi podstawy do objęcia ubezpieczeniem społecznym dokument nazwany umową o pracę, jeżeli rzeczywisty stosunek prawny nie odpowiada treści art. 22 k.p. (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 10 lutego 2006 r., I UK 186/05, LEX nr 272575; z dnia 14 września 2006 r., II UK 2/06, LEX nr 1615997; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 listopada 2022 r., III USK 503/21, LEX nr 3519639). Skutku objętego rzeczywistym zamiarem stron (objęcia ubezpieczeniem) nie wywołuje zawarcie umowy o pracę, której strony stwarzają pozór realizacji przez ubezpieczonego czynności odpowiadających treści art. 22 k.p., czyli wykonywania pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem, za wynagrodzeniem odpowiadającym ilości i jakości świadczonej pracy. Istotne jest, czy pracownik zawierający umowę o pracę, w rzeczywistości pracę taką wykonywał (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 24 lutego 2010 r., II UK 204/09, LEX nr 590241; z dnia 11 marca 2008 r., II UK 148/07, LEX nr 846577; z dnia 17 czerwca 2008 r., I UK 402/07, OSNP 2009 Nr 2122, poz. 297; z dnia 21 maja 2010 r., I UK 43/10, LEX nr 619658; z dnia 21 listopada 2011 r., II UK 69/11, LEX nr 1108830).

W sprawie Sąd Apelacyjny uzasadnił, dlaczego zebrany w sprawie materiał dowodowy nie pozwalał uznać, że odwołujący się świadczył na rzecz płatnika pracę w ramach podporządkowania pracowniczego. Nie ulega przy tym wątpliwości, że podporządkowanie pracownicze jest jedną z najistotniejszych cech stosunku pracy. Jej brak jest wystarczający do uznania, że wykonywana praca nie była świadczona w ramach stosunku pracy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 lipca 2009 r., I UK 43/09, LEX nr 529772).

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. O kosztach wywołanych wniesieniem

skargi kasacyjnej rozstrzygnięto na podstawie art. 98 § 1 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.

[az]

[ms]